

בעזרת השם יתברך

בראשית

סדר בראשית

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ

(בראשית פרק א' פסוק א')

איתא בתיקוני זוהר בראשית ברא ברית אש. בראשית

בגימטרי' ברית אש.

ועוד תקונו ז', והמשפלים יזהרו, אלה שיודעים במלת בראשית מצוה שלישית, שהיא ברית מילה, והיגו בראשית - ברי'ת א"ש, וברית היא י', ועם א"ש נעשה א"ש, ואף כף האות ה' עם אש היא נקבה, ועל שתי האשות נאמר בתחלה כתנות אור, שבהן עקבו מכהה גלגל חמה.

קם רבי שמעון, פתח ואמר: בראשית ברי'ת א"ש, שהוא אות ורשם שעליונים ותחתונים עומדים בו, הוא האות של הצבא שלמעלה, שבהם נקרא הקדוש ברוך הוא יהו"ה צבאו"ת, והוא האות של הצבא שלמטה, הוא אות וברית שבו קימים שמים וארץ, כמו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת. הוא אות ודאי, שהוא רשם של חותם המלך.

ועוד תקונוא ז', והמשפלים יזהרו, אליו דיידעין במלת בראשית פקודא תליתאה דאיהי ברית מילה, והיינו בראשית ברי'ת א"ש, וברית איהי י', ועם א"ש אתעביד אי"ש, ואוף הכי את ה' עם אש איהי נוקבא, ועל תרין אישות אתמר בקדמיתא כתנות אור, דבהון עקבו מכהה גלגל חמה.

איתא בזוהר: קם רבי שמעון פתח ואמר, בראשית ברי'ת א"ש, דאיהו אות ורשימו דעלאין ותתאין ביה קיימין, איהו אות דצבא דלעילא, דבהון אתקרי קודשא בריך הוא יהו"ה צבאו"ת, ואיהו אות דצבא דלתתא, איהו אות וברית דביה קיימין שמיא וארעא, כמה דאת אמר (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, איהו אות ודאי, דאיהו רשימו דחותמא דמלכא.

ברית דא צדיק

ובתיקוני זוהר הקדוש (תיקון כ"ג, דף ס"ט עמוד א') בראשית ברי"ת א"ש, בריית דא צדיק, פל אתקרי, קשורא דכל אברין דגופא, ח' דאיהו תמניא יומין, אינון שעורא דשבת, דאיהו תרין אלפין אמין לכל סטר, לנטרא בהון אות שבת, פגוונא דא אינון תמניא יומין תחום לקבלא בהון אות בריית, ולנטרא ליה בהון, דלא אתעביד באות בריית חלול.

אמר רבי אלעזר אבא יומא חד הוינא אזלי אנא ורבי יוסי, ואתא בריה דרב המנונא סבא מההוא עלמא, בדיוקנא דהאי עלמא ואזדמן לו בארחא פגוונא דמחמר בתרין חמרין, ושאינא (נ"א ושאייל לו) מאי את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו ויקרא יט ג, ואמר איהו מילין שפירין, אבל עם כל דא בעינא למשמע מפומד, אמר ליה ברי בודאי בריית איהו שקיל לשבת, ובגין דא בראשית ירא שבת וכו'.

העולם עומד על האדם שהוא שומר

הברית קודש

זה לשון הזוהר הקדוש (בראשית דף נ"ו ע"א) תא חזי, פד ברא קדשא בריד הוא עלמא, עבד האי בריית וקיימא עליה עלמא. מנלן דכתוב (בראשית) ברא שית, דא בריית דעלמא קיימא עליה.

בראשית, ברי"ת א"ש, בריית זה צדיק שנקרא כל, הקשר של כל איברי הגוף, ח' שהיא שמונה ימים, הם שעור של שבת, שהוא אלפים אמות לכל צד, לשמר בהם אות שבת. כמו כן הם שמונה ימים, התחום לקבל בהם אות בריית ולשמר אותו בהם, שלא נעשה באות הברית חלול.

אמר רבי אלעזר: אבא, יום אחד הייתי הולך אני ורבי יוסי, ובא בנו של רב המנונא הזקן מאותו העולם בדמות של העולם הזה, והודמן לנו בדרך כמו שמחמר עם שני חמורים, ושאלנו, מה זה את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו? ואמר הוא דברים יפים, אבל עם כל זה רציתי לשמע מפיה. אמר לו: בני, ודאי שברית שקולה לשבת, ומשום זה בראשית ירא שבת וכו'.

בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה בריית זו והעמיד עליה את העולם. מנן לנו? שכתוב [בראשית], ברא שית. זו הברית שהעולם עומד עליה.

בא ראה, כל זמן שישראל שמרו ברית הקדוש, אז עשו קיום למעלה ולמטה. וכשעזבו את הברית הזאת, אז לא נמצא קיום למעלה ולמטה.

עוד איתא בזוהר (פרשת נח, דף ס"ו ע"ב) תא חזי, כל זמנא דישראל נטרו קיימא קדישא כדון עבדי קיימא לעילא ותתא. וכד שבקי להאי ברית כדון לא אשתכח קיום לעילא ותתא, עד כאן לשונו.

וזהו מה שאמרו (נדריים דף ל"ב ע"א) גדולה מילה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

צדיק שומר הברית זוכה להוציא מן הגיהנום רשעים הרבה

מובא בתיקוני זוהר הקדוש (תיקון ל"ב,

והם שבעה מדורי גיהנם. אותה נפש שלא חזרה בתשובה בשלשת אלה, מוריד אותה הקדוש ברוך הוא למדורי הגיהנם הללו, ושם נשפכת לדורי דורות. ואם הוא צדיק, נאמר בו כי שבע יפול צדיק וקם. אמר לו רבי אלעזר: ואם הוא צדיק, למה ירד לשם? אלא כדי להוציא משם כל נפש ונפש שהרהרו תשובה ומתו בקצור שנים, והוא טורח בשבילו, זהו מאמר ראשון שהוא בראשית.

דף ע"ו עמוד ב') ואינון שבע מדורין דגיהנם, ההיא נפשא דלא חזרה בתשובתא באלין תלת, נחית לה קודשא בריה הוא במדורין דגיהנם אליו, ותמן אתנשי לדרי דרין. ואם הוא צדיק אתמר ביה (משלי כד טז) כי שבע יפול צדיק וקם, אמר ליה רבי אלעזר, ואם הוא צדיק אמאי נחית תמן, אלא בגין לאפקא מתמן כל נפשא ונפשא מאלין דהרהרו בתשובתא ומתו בקצרות שנין, ואיהו טרח בגיניה, דא איהו מאמר קדמאה דאיהו בראשית.

זוכה למלכות

איתא בתיקוני זוהר הקדוש (תיקון ס"ח,

וזה סוד את קשתי נתתי בענו, ופרשוהו החברים, דבר שמקיש לי כתוב בו מוקש, שבו היה מוקש לאדם הראשון, כמו שבארנוהו אדם הראשון היה מושך בערלתו, ומה ששמר אותו הוא בהקש בשתפות עמי, בדיוקן

דף צ"ט עמוד א') ודא רזא את קשתי נתתי בענו, ואוקמוהו חבריא מלה דאקיש לי, מוקש כתיב ביה, דביה הוה מוקש לאדם קדמאה, כמה דאוקמוהו אדם הראשון מושך בערלתו הוה, ומה דנטיר ליה איהו

בְּהִקְשׁ בְּשׁוֹתְפּוֹ עִמּוֹ, בְּדִיּוֹקְנָא דִּילֵי,
עָלֵה אֶתְמַר (שם א כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּגִין דְּמָאן דְּנָטִיר בְּרִית
זָכָה לְמַלְכוּת, הָרִי אִיהוּ בְּהִקְשׁ לִי
בְּשׁוֹתְפּוֹ עִמּוֹ, וְאִם לֹא נָטִיר לִיה
אֶתְחַזֵּר ק"ש, קֶשֶׁה לִיה קֶשֶׁה לְאֶת ה',
וְעַל הַאי קֶשׁ אֶתְמַר (עובדיה א יח) וּבֵית
עֲשׂוֹ לְקֶשׁ, וְאִיהוּ לְק"ש בְּהַפּוּדָּ אֶתְוּוֹן
שְׁק"ל, וְאִיהוּ שְׁקַל לְצַדִּיקִים דְּנָטִירִין
בְּרִית שְׁקַל הַקֶּדֶשׁ, וּוִי לְמָאן דְּלֹא נָטִיר
לִיה, וְזָכָאָה אִיהוּ מָאן דְּנָטִיר לִיה,
וּמָאן דְּנָטִיר בְּרִית הַאי אִיהוּ עַד עָלֵיה
ע' מִן שְׁמַע ד' מִן אֶחָד, וְאִי לֹא נָטִיר
בְּרִית פָּרַח מְנִיָּה קוֹצָא מִן ד' מִן אֶחָד.

זוכה לצלם אלקים ועל ידי זה

הבריות יראים ממנו

בתיקוני זוהר (תיקון ס"ב, דף צ"ד עמוד ב')
וְאֶחָבְא, וּבְמַאי נְסִתָּר בַּר
נֶשׁ מְאֵלִין דִּינִים וְקִטְרוּגִין דְּלֹא שְׁלִטִין
עָלֵיה, בְּתִיּוּבְתָא, הִדָּא הוּא דְכִתִּיב
(תהלים צא א) יוֹשֵׁב בְּסִתְרָ עֲלִיוֹן, דָּא
אִימָא דְאִיהִי סִתְרָ, עֲלִיוֹן מְנָה דָּא
חֲכָמָה, דְּלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע אֶלְא בְּה', בְּצַל
שְׁד"י יִתְלוֹנֵן (שם) דָּא אִימָא תַתָּאָה, (נ"א
עֲלָאָה) צַל דְּשְׁד"י דְאִיהוּ אוֹת בְּרִית קֶדֶשׁ,
דְּאֶתְמַר בֵּיה (שם לט ז) אֵךְ בְּצַלְם יִתְהַלֵּךְ
אִישׁ, וְדָא שְׁכִינְתָּא תַתָּאָה, דְאִיהִי צַלְמוֹ
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעָלֵיה אֶתְמַר
(בראשית א כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
בְּצַלְמוֹ, בְּצַלְמוֹ מִמֶּשׁ דָּא שְׁכִינְתָּא,
צַלְמוֹ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּמִדָּה דִּילִיה
בְּשַׁעוֹר דִּילִיה דְּלֹא אוֹסִיף וְלֹא גָרַע.

שְׁלִי, עָלֵיה נְאֻמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, מִשּׁוּם שְׁמִי
שְׁשׁוּמַר אֶת הַבְּרִית זֹכָה לְמַלְכוּת,
הָרִי הוּא בְּהִקְשׁ לִי בְּשִׁתְּפוֹת עִמּוֹ,
וְאִם לֹא שְׁמַר אוֹתוֹ, חוֹזֵר ק"ש,
קֶשֶׁה לוֹ, קֶשֶׁה לְאוֹת ה', וְעַל הַקֶּשׁ
הַזֶּה נְאֻמַר וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֶשׁ, וְהוּא
לְק"ש בְּהַפּוּדָּ אוֹתִיּוֹת שְׁק"ל,
וְהוּא שְׁקַל לְצַדִּיקִים שְׁשׁוּמַרִים
בְּרִית שְׁקַל הַקֶּדֶשׁ. אוֹי לוֹ לְמִי
שְׁלֹא שׁוּמַר אוֹתוֹ, וְאֲשַׁרְוִי מִי
שְׁשׁוּמַר אוֹתוֹ. וּמִי שְׁשׁוּמַר אֶת
הַבְּרִית הַזֶּה, הִיא עַד עָלִיו - ע' מִן
שְׁמַע, ד' מִן אֶחָד. וְאִם לֹא שׁוּמַר
אֶת הַבְּרִית, פָּרַח מְנִיָּה הַקּוֹץ שֶׁל
ד' מִן אֶחָד.

וּבְמָה נְסִתָּר אָדָם מֵאֱלוֹ הַדִּינִים
וְהַקְטְרוּגִים שְׁלֹא יִשְׁלֹטוּ עָלָיו?
בְּתִיּוּבָה. זֶהוּ שְׁכִתּוּב יוֹשֵׁב בְּסִתְרָ
עֲלִיוֹן, זֶה הָאִם שְׁהִיא סִתְרָ, עֲלִיוֹן
מְמַנָּה זֶה חֲכָמָה שְׁלֹא נוֹדַעַת אֶלְא
בְּה'. בְּצַל שְׁד"י יִתְלוֹנֵן, זֶה הָאִם
הַתַּחְתּוֹנָה (הַעֲלִיּוֹנָה), הַצַּל שֶׁל
שְׁד"י שְׁהוּא אוֹת בְּרִית קֶדֶשׁ,
שְׁנְאֻמַר בּוֹ אֵךְ בְּצַלְם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ,
וְזוֹ הַשְׁכִּינָה הַתַּחְתּוֹנָה, שְׁהִיא
צַלְמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְעָלֵיה נְאֻמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצַלְמוֹ מִמֶּשׁ, זֶה
שְׁכִינָה, צַלְמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, בְּמִדָּה שְׁלוֹ, בְּשַׁעוֹר שְׁלוֹ,
שְׁלֹא הוֹסִיף וְלֹא גָרַע.

וידוע שמי שיש לו צלם אלקים יראים ממנו כל הברואים, כדאיתא עוד בזהר (חלק ד' דף קכ"ג ע"ב) בזה הלשון: ובגין

ומשום שהפל נברא בצלם הזה שעל כל ישראל, שהוא צדיק, נאמר בהם (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו'. וזה מדבר על בני אדם שמשולים לחיות השדה, לבהמות ולעופות ולדגי הים. שיש אדם שמזלו שור, ומזלו אריה, ומזלו נשר, ומזלו אדם. וכל אלה למה מתפחדים מדמות זו שהם נבראו משם? אלא משום ששם ה' שורה עליו. סוד הדבר - (דברים כח) וראו כל עמי הארץ וגו'.

דכלא אתברי בהאי צולמא, דעל כל ישראל דאיהי צדיק, אתמר בהון (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו'. ודא ממלל על בני נשא, דאינון מתילין לחיון ברא, ולבעירו, ולעופיו, ולנוני ימא. דאית בר נש דמזליה שור, ומזליה אריה, ומזליה נשר, ומזליה אדם. וכל אליו, למה מתפחדין מהאי דיוקנא דאינון מתמן אתבראו. אלא משום דשם יהו"ה שריא עליה. רזא דמלה, (דברים כח) וראו כל עמי הארץ וגו', עד כאן לשונו.

ברית איהו ודאי צדיק ח"י עלמין להודיעם

בין כף הנה הזקן הזה ירד אליו כמו מקדם, פתח ואמר: רבי רבי, (י) הברית הוא ודאי צדיק ח"י העולמים, שהוא י' זעירה מצד החכמה העליונה כששורדת י' אליו, אף על גב שבמקומו י' עליונה נקראת, כששורדת לצדיק נקראת י' זעירה, והאות ו', אף על גב שהיא ו' העליונה במקומה בעמוד האמצעי, כששורדת לצדיק להתחבר עם ה', נקראת ו' זעירה. הא"ב של האותיות הקטנות הם בו, וה' העליונה, כששורדת אל הצדיק נקראת זעירה. ואף על גב שאותיות השם הקדוש כלולים בו, הם נסתרים בו, ובגללו נאמר

אדהכי הא סבא קא נחית לגביה כמלקדמיו פתח ואמר רבי רבי (י) ברית איהו ודאי צדיק ח"י עלמין, דאיהו י' זעירא מסטרא דחכמה דלעילא, דכד נחתא י' לגביה, אף על גב דבאתריה י' עלאה אתקרי, כד נחית לגבי צדיק י' זעירא אתקרי, ואת ו' אף על גב דאיהו ו' עלאה באתריה בעמודא דאמצעיתא, כד נחית לגבי צדיק לאתחברא בה', ו' זעירא אתקרי, אלפא ביתא דאתוון זעירו ביה אינון, וה' עלאה כד נחתא לגבי צדיק, זעירא אתקריאת, ואף על גב דאתוון דשמא קדישא ביה כלילן, סתימין אינון ביה, ובגיניה אתמר

סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם, ואם הם נסתרים בו, במה הם נודעים? בשכינה, שהיא האספקלריה שמאירה כשירד יהו"ה לצדיק להאיר בו ודאי, וממנה נודעים, זהו שפתוב פה אמר יהו"ה אל יתהלל חכם בחכמתו. אם הוא שם, נקראת אספקלריה המאירה, ובאותו זמן, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השפל וידוע, ואם יסתלק מצדיק והוא נשאר חרב ויבש, מיד נקראת אספקלריה שאינה מאירה. באותו זמן, אל יתהלל חכם בחכמתו.

(תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם, ואי סתימין אינון ביה, במאי אשתמודעאן, בשכינתא, דאיהי אספקלריאה דנהרא פד נחית יהו"ה לגבי צדיק לנהרא בה ודאי, ומנה אשתמודעון, הדא הוא דכתיב (ירמיה ט כב) פה אמר יהו"ה אל יתהלל חכם בחכמתו, אי איהו תמן אתקריאת אספקלריאה דנהרא, ובההוא זמנא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השפל וידוע (שם כג), ואם יסתלק מצדיק ואשתאר איהו חרב ויבש, מיד אתקריאת אספקלריאה דלא נהרא, בההוא זמנא אל יתהלל חכם בחכמתו.

ומאן גרים לאנהרא לה, ולאשמודעא בה לקודשא בריך הוא, מאן דנטיר ברית

ומאן גרים לאנהרא לה, ולאשתמודעא בה לקודשא בריך הוא, מאן דנטיר ברית, ורזא דמלה זה השער ליהו"ה צדיקים יבאו בו (תהלים קיח כג) דא איהי תרעא דצדיקיא, ואית לון רשו לאעלא תמן, ודא איהו מאן דאיהו צדיק, וביה יהו"ה, איהו זכי בשכינתא וירית לה, וסליק בה למלכא דאיהו עמודא דאמצעיתא, דאיהו מלך, ואיהי מלכות דיליה, ורזא דמלה ועמוד כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ (ישעיה ס כא), ודא איהו שכינתא דאתמר בה (שם סו א) והארץ

ומי גרם להאיר לה ולהודע בה לקדוש ברוך הוא? מי ששומר ברית, וסוד הדבר - זה השער ליהו"ה צדיקים יבאו בו, זה שער הצדיקים, ויש להם רשות להכנס לשם. וזהו מי שהוא צדיק, ובו יהו"ה, הוא זוכה בשכינה ויורש אותה, ועולה עמה למלך, שהוא העמוד האמצעי, שהוא המלך, והיא המלכות שלו, וסוד הדבר - ועמוד כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, וזוהי השכינה שנאמר בה והארץ הדום רגלי.

הדום רגלי. (תיקוני זוהר תקון כ"ב דף ס"ד עמוד ב', ודף ס"ה עמוד א')

ובמדרש הנעלם ובעוללות אפרים ובילקוט ראובני כתבו גם כן שמרמז על ברית מילה.

עוד בראשית ירא שבת.

(עיין לקמן מהזוהר הקדוש ומספרי בעל שם טוב זי"ע ששבת הוא תיקון לברית)

שבת ראשי תיבות שבת תיקון ברית

וכאשר נכנסה בי"ת סוד הברית בין שתי אותיות אלו, שהן שי"ן תי"ו (נכנסו) ונעשו שב"ת

ובא וראה, כשעמדו ישראל על הר סיני, נכנס בין שתי האותיות הללו סוד הברית, ומיהו? בי"ת. ונכנס בין שתי האותיות שנשארו, ונתן אותה לישראל. וכשנכנסה בי"ת, סוד הברית, בין שתי האותיות הללו, שהם שי"ן תי"ו, [נכנסו] ונעשו שבת, כמו שנאמר (שמות לא) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לזכרתם ברית עולם. כמו שהיה ראשית העולם להתיחס בהם כל דורות העולם משתי האותיות הללו ש"ת, היו תלויים עד שנתקן העולם כראוי ונכנס ביניהם הברית הקדוש, ונתקן בשלמות ונעשה שב"ת.

ותא חזי כד קיימו ישראל על טורא דסיני, עאל בין תרין אתוון אליו רזא דברית. ומאן איהו בי"ת. ועאל בין תרין אתוון דאשתארו ויהיב ליה לישראל. וכד עאל בי"ת רזא דברית בין תרין אתוון אליו דאנון שי"ן תי"ו (עאלו) ואתעבידו שב"ת. כמה דאת אמר, (שמות לא) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. כמה דהוה שירותא דעלמא לאתייחסא בהו כל דרי עלמא מאליו תרין אתוון ש"ת הוה תליין עד דאשתכלל עלמא כדקא יאות ועאל בינייהו ברית קדישא ואשתכלל בשלימו ואתעבידו שב"ת. (זוהר חלק א' פרשת בראשית דף נ"ז עמוד א')

ואי האי איהו צדיק גמור דנטר אות

ברית אות שבת אות ימים טובים אות תפילין יהבין ליה נפש יתירה מצדיק וכו' עיין שם. (זוהר בראשית דף רי"ג ודף רמ"ד)

יוסף הצדיק האכיל לשבטים משיירי סעודת שבת

זכור את יום השבת ברזא דברית דאיהו יסוד דאחיד ביה יוסף, ועל דא איקרי שבת דהא יוסף כל איקרי, ושבת נמי איקרי כל, ויוסף איקרי נמי שבת, וכן כתב שם פ' תולדות דמוסף שבת נמי מקבל צדיק יסוד עולם דאיקרי כל ואיקרי שבת, ועל כן האכיל יוסף לשבטים משירי סעודת שבת שלו להכניס בהם קדושת שבת מדת צדיק יסוד עולם דאיקרי שבת.

(זוהר שמות, פרי צדיק)

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, (שמות כ) בְּרִזָּא דְבְרִית, דְּהוּא יִסּוּד דְּאַחִיד בֵּיהּ יוֹסֵף. וְעַל דָּא אֶקְרִי שַׁבְּתָא, דְּהָא יוֹסֵף כָּל אֶקְרִי, שַׁבְּתָא נְמִי כ"ל דְּכָל עֲנוּגָא וְתַפְנוּקָא נְפִיק מִנִּיהּ לְקַיִמָא עֲלָמִין כְּלָהוֹן (כְּלָהוֹן). וְעַל דָּא שַׁבְּתָא כְּלָלָא (כְּלָל) דְּעֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, בְּגִין דִּי יוֹסֵף נְמִי בּוּכְרָא דְנָטִיל תְּרִין חוּלְקִין.

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ (שמות כ) - בְּסוּד הַבְּרִית, שֶׁהוּא יִסּוּד שְׁאֲחִיזוּ בּוֹ יוֹסֵף. וְעַל זֶה נִקְרָא שַׁבְּתָא, שֶׁהָרִי יוֹסֵף נִקְרָא כָל, שַׁבְּתָא גַם כֵּן כ"ל, שֶׁכָּל עֲנוּג וְתַפְנוּקִים יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְקַיִם הָעוֹלָמוֹת כְּלָם (כְּלָם). וְעַל זֶה שַׁבְּתָא - כְּלָלוֹת (כְּלָל) שֶׁל עֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף גַּם כֵּן בְּכוֹר שְׁנוּטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים.

בשבת יכולין לתקן כל הפגמים

שבת רזא דברית, דשבת הוא תיקון פגם הברית, ויש ויכולת ביד כל ישראל החפצים להתקדש את עצמם בשבת ולהתקרב לקדושתו ית' להגיע לסבר אפי עתיק יומין, כי בשבת יכולין לתקן אל הפגמים מצד התחדשות רוח חדשה כי בכל שבת הנשמה יתירה חדשה במדרגה חדשה משבת העברה.

(פרי צדיק)

הגאולה תלויה בקדושת הברית והשבת

לשמור שבת כהלכתו ולענגו בכל מיני עינוגים הוא תיקון לקר"י וזה כוונת המדרש. אדה"ר פגע בקין, אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי עם קוני, מיד אמר מזמור שיר ליום השבת. ולכן מצינו שהגאולה תלויה בשמירת שבת. וכבר ידענו שהאריכות הגלות הוא בשביל חטא זה ותיקון חטא זה הוא שמירת שבת וידוע מי שהוא סרוס ביותר עליו הדאגה שח"ו הוציא זרע לבטלה, ובזה יובן הפסוק זה (ישעי' נ"ו) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, לסריסים דייקא אשר יכול להיות שהתשמיש שלהם הוא בהוצאת זרע לבטלה אשר ישמרו את יום השבת שהוא תיקון קרי.

(יסוד יוסף)

שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. שהמשמר את השבת מרוחק מן העבירה וניצול וקטרוג יצר הרע וכו' מעשות כל רע, רע דייקא שמרמז על פגם הברית שנקרא רע (כמבואר בזוה"ק) ועל ידי שמירת שבת זוכין לתיקון זה.

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת

איתא במדרש ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת, ר"ח אומר לעשות את השבת, דבר שהברית כורותה לו, ואיזה זה המילה, הכוונה שאם חס ושלוס פגם בברית המילה תיקונו זו שמירת השבת בכל פרטיה.

עוד איתא במדרש או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם אז בגי' ח' זו המילה שניתנה לשמיני או בגי' ז' זה השבת, דקאמר הקב"ה לישראל אם יכנע לבבם הערל בתשובה אזכור ואחמול עליהם ואסלח לעונם אם ישמרו השבת והמילה בלבד.

אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין

ולפי עניות דעתי נראה לי שזה כוונת הגמרא אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין היינו שבת כפשוטו שבת בראשית. ושמירת היסוד שנקרא גם כן שבת אם היו שומרים השבת והברית בלבד היו נגאלין. (בית יצחק)

כתיב (ישעי' שם) אשרי אנוש יעשה זאת שומר שבת מחללו שנו רבותינו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו ובשמירתו מיחד קודשא בריך הוא ושכינתו ויתוקן אשר גרם להיות נרגן מפריד אלופי. (עבודת הקודש)

כתיב (קדושים כ') והתקדשתם והייתם קדושים שני קדושות הם שני מצות הם, השבת והמילה שניהם נקראים קודש, המילה נקרא אות ברית קודש, והשבת כי קודש היא לכם ועל כן שמירת שבת תיקון לפגם הברית. (ועיין ר' נחמן)

כתיב (קדושים כ') קדושים תהיו וגו' אני ה' אלקיכם, ושם שלשה פסוקים זה אחר זה כתיב בהם אני ה' אלקיכם, כי על ידי שלשה דברים אלו הקדוש ברוך הוא מכנה את עצמו להקרא אני ה' אלקיכם, א' על ידי גדר ערוה כמו שכתב רש"י קדושים תהיו פרושים מן העריות, כי על ידי ערוה רחמנא לצלן שורה עליו רוח הטומאה והשכינה מסתלקת מעליו. וכן על ידי שמירת שבת נעשה שותף להקדוש ברוך הוא ומורה בזה שאין עליו שום מושל רק שם אלקיו עליו. ועל ידי שמירה מכעס כי על ידי כעס שורה עליו אל אחר אל זר בקרבנו.

גם מצינו בנחמיה (י"ג) כשהיו נכשלים וחוטאים ונשאו נשים נכריות וחללו את השבת במקח וממכר וכאשר נחמיה רצה שיתקנו עון פגם הברית צוה להם ראשית לקדש את יום השבת (נחמיה פרק י"ג פסוק כ"ב) ואחר כך הפריש מהם את הנשים הנכריות (נחמיה פרק י"ב פסוק כ"ה ל').

יראי שמי שומרי שבת

כתיב (מלאכי ג') וזרחה לכם יראי שמי וגו' פירש"י בתענית (דף ח') **יראי שמי שומרי שבת**. רצה לומר לפי דאיתא בגמרא (ביצה דף ט"ו) אמר הקדוש ברוך הוא מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעם וכו' מתן שכרה לא עבידא לגלויי. רצה לומר ידוע שאין לו להקדוש ברוך הוא אלא אוצר של יראת שמים לבד שנאמר יראת ה' היא אוצרו ועל כן מי שנכנס לאוצר של יראת שמים אזי הוא משיג קדושת שבת, ומי שאינו נכנס בה אינה משיגה וזה מתנה טובה יש לי אבל אימתי היא מתנה טובה כי אם להנכנס לה לאוצר של יראת שמים משם נעשית מתנה טובה ולא להעומדים חוץ להאוצר של יראת שמים, וזה שכתב מתן שכרה לא עבידא לגלויי רצה לומר בחוץ לאוצר אינו מתגלה. (צמח ה')

קדושת שבת אינו משיג אלא זה שיש בו יראת שמים

מוכח מזה שקדושת שבת אינו משיג אלא זה שיש בו יראת שמים. ואיתא ששמירת הברית הוא יתד וקשר והכנה ליראת שמים טהורה, ממילא מוכח ששמירת שבת הוא תיקון וסגולה לשמירת הברית.

כי בהרבה דברים מצינו שמירת שבת דומה לאות ברית בזוהר של פרשת יתרו (דף צ"ג) ובתיקונים (תיקון ל"ח). (ראשית חכמה)

א על ידי שמירת שבת זוכה לשלוט ביצרו, ועל ידי שמירת הברית גם כן זוכה לשלוט ביצרו. (עיין בפנים הספר באריכות)

ב שבת הוא סוד המזשפיע לכל ימות השבוע כמו דאיתא בזוהר כבו"ד שב"ת ראשי תיבות כל ברכאין דעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, וכן שמירת היסוד הוא גם כן סוד המשפיע בסוד ויוסף הוא המשביר וגו'.

ג) שבת נקרא אות, כי אות היא ביני וביניכם ומילה נקרא גם כן אות. זאת אות הברית.

ד) שבת נקרא חוק, שם שם לו חוק ומשפט ודרשו חכמינו זכרונם לברכה זה שבת, ומילה נקרא גם כן חוק וחוק בשאר שם.

ה) שבת ניתנה במרה כנזכר לעיל, ומילה (זו פריעה) ניתנה במרה. (עיי'ן ילקוט)

נקרא קודש

ו) שבת נקרא קודש. כי קודש היא לכם ומילה נקרא קודש אות ברית קודש.

נקרא חותם

ז) שבת נקרא חותם. ומלה נקרא חותם. איתא בתיקוני זוהר י"א שימני כחותם על לבך דא חותם דאות ברית קודש. והיא אות ברית שבת עכ"ל.

טעם שהשבת והמילה נקראו חותם

טעם ששמירת שבת נקרא חותם, ומילה נקרא חותם. הנה בבריאת אדה"ר כתיב ויפח באפיו נשמת חיים סופי תיבות חותם, לפי שהמילה נחתם בשם שד"י (עיי'ן ברבינו בחיי) וזה שכתוב "ונשמת שד"י תבינם", כי מי ששומר בריתו אזי יש לו נשמה והיא תבינם, כי על ידי נשמת שד"י יש לו הבנה בתורה ובמצות ובשבת יש לו נשמה יתירה, ועל כן בשבת ניתנה תורה כי עיקר הבנת התורה היא בשבת, ועל ידי זה יוכל לחדש חידושי תורה בשבת, כדאיתא בשם האריז"ל שבכל השבוע היה לומד על דרך הפשט, ובשבת על דרך הקבלה והסוד, ורמז בזה הפסוק **השתחוּ לה'** בהדרת קודש ראשי-תיבות **קבלה**. ועל כן אם חס ושלום פגם בבריתו פגם בג' מילואי אהיה שגמטריא שלהם בגימטריא חותם כזה אל"ף ה"י יו"ד ה"י. אל"ף ה"א יו"ד ה"א. אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה סך הכל תנ"ה וחותם עם הכולל בגימטריא גם כן תנ"ה ועל כן מעלה עליו ג' פעמים קנ"א קנאת ה' צבאות שהם בגימטריא גם כן חותם עם הכולל ועל כן אם חס ושלום פגם הברית נהפך מחותם לחמת, שחמת ה' עליו, ולכן **בקנאו את**

קנאתי ראשי-תיבות ג' פעמים **אב"ק** (אות ברית קודש), וכתוב שם ג' פעמים תיבת קנ"א. ועל כן התיקון לזה שמירת שבת שנקרא גם כן חותם מטעם הנזכר לעיל, ועוד שהוא חותם השבוע כמו אין השטר מקוים אלא בחותמיו כך אין קיום לעולם בלתי השבת שהיא הנותנת קיום לכל הבריאה כמו שכתוב שבת וינפש כפירוש האלשיך שהשבת היא הנשמה והנפש החיונית של כל הבריאה.

ועוד טעם שנקראו השבת והמילה חותם לפי שאלו שני דברים צריכין חותם ממגע נכרי, כידוע שעכו"ם ששבת וכו' וכן במילה אות היא ביני וביניכם ועכו"ם שמל, כאלו לא מל.

השבת והמילה נקראו שלום

ח שבת נקרא שלום ומילה נקרא שלום כי על ידי שבת נעשה שלום בין איש לאשתו ועל כן מחויב להדליק נרות בשבת משום שלום בית וכמו מעשה בר' מאיר בגמרא. ועל כן אומרים בליל שבת שלום עליכם בואי בשלום. וכן על ידי מילה נעשה שלום בין איש לאשתו כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה מפני מה מילה בשמיני כדי שלא יהא כל העולם שמחין ואביו ואמו עצבין. ורמז לדבר זה מה שכתב דרכיה דרכי **נועם וכל נתיבותיה שלום**, סופי תיבות **מילה 22**.

(בית יצחק)

ט שבת נקרא מקור הברכה לפי שכל ההשפעה שלכל ששת ימי המעשה נשפיעין בשבת. וכן מילה נקרא מעין הברכה צדיק יסוד עולם, לפי שהוא יסוד שממנו באין גם כן כל ההשפעות.

י שבת נקרא שמא דקודשא בריך הוא, וברית מילה נקרא שמא דקודשא בריך הוא.

(עיין בפנים הספר)

יא שבת נקרא כל, ושומר הברית נקרא כל.

(זוהר הקדוש ויקרא תולדות רע"ז)

יב שבת ניתנה קודם מתן תורה, ומילה ניתנה קודם מתן תורה.

יג שבת ניתנה באהבה ובשמחה וברצון, ומילה ניתנה גם כן באהבה ובשמחה וברצון.

יד על מצות שבת אין מודעה, ועל מצות מילה אין מודעה.

(טו) השומר שבת נקרא קדוש, והשומר בריתו נקרא קדוש, קדושים תהיו. (עיין פירוש רש"י)

(טז) השומר שבת מוחלין לו כל עונותיו, והשומר בריתו ומי שהוא בברית, מוחלין לו כל העוסקין בה עונותיהם.

(יז) השומר שבת כראוי פרנסתו בריוח וכן על ידי שמירת הברית פרנסתו בריוח. (עיין בפנים הספר)

(יח) השומר שבת כהלכתו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, וכל השומר בריתו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא. (עיין בפנים הספר)

(יט) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, איתקשו שניהם בפסוק אחד.

(כ) המחלל שבת משקר בשמא דמלכא קדישא, והמחלל ומפר ברית משקר בשמא דקודשא בריך הוא.

(כא) המחלל שבת מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים והמפר ברית מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים.

(כב) המחלל שבת כאילו כופר בכל התורה כולה, והמקיים שבת כאילו מקיים כל התורה כולה, אף המפר ברית כאילו כופר בכל התורה כולה (עיין בפנים הספר). והשומר בריתו כאלו מקיים כל התורה. (עיין בפנים הספר)

(כג) השומר שבת הקדוש ברוך הוא גוזר והוא מבטל, והשומר בריתו הקדוש ברוך הוא גוזר והוא מבטל. (עיין בפנים הספר)

(כד) בזכות שבת הווין ליה בנים תלמידי חכמים, ובזכות שמירת הברית הווין ליה בנים תלמידי חכמים. (שבת פרק ב. עיין בפנים הספר)

(כה) בזכות שבת תהיה הגאולה, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד הן נגאלין. וכל ידי שמירת הברית וזכות המילה הם נגאלין, כדכתיב: גם אתה בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין בו מים.

יסוד האמונה

(כו) שבת יסוד האמונה. בראשית אותיות ירא שבת, ומילה יסוד האמונה בראשית אותיות ברית אש. (זוהר הקדוש)

יסוד היראה

- כז**) שבת יסוד היראה וברית מילה יסוד היראה. (עיין בפנים הספר)
- כח**) שבת טעון כוס של ברכה לקידוש, וברית מילה טעון כוס של ברכה.
- כט**) שבת טעון שלש סעודות של מצוה, וברית מילה טעון שלש סעודות של מצוה. סעודת שלום זכר, וסעודת ליל שמורים, וסעודת ברית מילה.
- ל**) שבת סעודת מצוה, וברית מילה סעודת מצוה.
- לא**) בשבת מגיע לכל אחד מישראל נשמה יתירה, וגם בברית מילה מגיע לכל העומדים שם נשמה יתירה.
- לב**) שבת מצוה לכבדו בנרות, וברית מילה מצוה לכבדו בנרות.
- לג**) שבת מצוה לכבדו בכסות נקיה, וברית מילה מצוה לכבדו בכסות נקיה.
- לד**) שבת המקיים שלש סעודות ניצול מגיהנם, וברית מי שהוא מהול ולא פגם בריתו ניצול מגיהנם.
- לה**) שבת צריך הכנה והיה ביום הששי והכינו, ומילה צריך הכנה מקודם. (עיין בזוהר)
- לו**) שבת מצוה בו יותר מבשלוcho, ומילה אם אביו מוהל מצוה בו יותר מבשלוcho.
- לז**) שבת מברכין את בניהם, וברית מילה מברכין את הילד הנימול.
- לח**) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ומחזיקים בבריתי אתקשו שניהם להדדי.
- לט**) שבת ומילה הם תרין ריעין דלא מתפרשין, כי מילה יסוד ושבת מלכות.
- מ**) בשבת מצוה לזמר זמירות ותשבחות, ובסעודת ברית מילה גם כן מצוה לזמר זמירות ותשבחות יום ליבשה וגו'.
- מא**) על ידי שבת מוכח שמהני תשובה ואנו נקראים בנים למקום ועל ידי מצות מילה מוכח שמהני תשובה ואנחנו נקראים בנים למקום שהרי מילת עבד אינו דוחה השבת.

(מב) על ידי השבת נקראים בשם ישראל כי המחלל שבת הרי הוא כעכו"ם לכל דבר, ועל ידי זה נקרא בשם ישראל. וכן בעת הברית נקרא שמו בישראל.

(מג) על שבת ומילה מקטרגין אומות העולם.

(מד) על ידי שמירת שבת מבטלין כח של מזל שבתאי שמורה על ביטול ומרה שחורה, ועל ידי מצות מילה מבטלין כח של מזל מאדים, שמורה דם ורציחה.

(מה) על ידי שמירת שבת פטור מתעניתים וסיגופים ועל ידי שמירת הברית פטור מתעניתים וסיגופים.
(עיין בפנים הספר. ועיין מדרש דעונג שבת יותר מאלף תעניות)

(מו) על ידי שמירת שבת תפלתו נשמעת, ועל ידי שמירת הברית תפלתו נשמעת.

(מז) על ידי שמירת שבת זוכה לכבוד בעולם הזה ובעולם הבא, כן על ידי שמירת הברית זוכה לכבוד בעולם הזה ובעולם הבא.

(מח) איתא בזוהר בראשית ירא שבת, ירא ברית, כמה דצריך נטירו בברית דלא יעול ברשו נוכראה, כן צריך נטירו לשבת וכו'.

(מט) שמירת שבת סגולה לינצל מכל דבר רע כמו שאומרים שבת הוא מלזעוק, ויטמרון בגו כפין הני כלבין דחציפין, וכתוב שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, כן סגולת שמירת הברית להנצל מכל דבר רע.

(נ) שמירת שבת סגולה להשגות נפלאות בתורה וכן שמירת הברית סגולה להשגות נפלאות בתורה.

(נא) על שבת ומילה התנה הקדוש ברוך הוא עם אברהם אם יקבלו ישראל עליהם יקבלו את אלהותו. (מדרש)

(נב) במדרש תן חלק לשבעה זה שבת וגם לשמונה זה המילה ב' מצות הללו הם כדאי שתרחם עליהם.

(נג) יעקב אבינו כתוב בתורה ששמר את השבת, כמו דכתיב ויחן את פני העיר שקבע תחומין, וכן מצינו בתורה ששמר את הברית ונקרא איש תם, ובן פ"ד שנה נשא אשה, וראובן היה

ראשית אונו, אף על פי שהיה מקיים כל התורה חושב רק זה השחית.

(נד) יוסף הצדיק מצינו בתורה ששמר את הברית, ותשב באיתן קשתו, וכן שמר את השבת כדכתיב וטבוח טבח והכן אין הכן אלא שבת. (זוהר ויקרא רע"ו)

(נה) אלינו הנביא יושב תחת עץ החיים בגן עדן בכל מוצאי שבת וכותב זכות של שומרי שבת, וכן בא אליהו על כל ברית מילה וכותב זכיותיהן של ישראל מקיימי מצות מילה.

(נו) עכן מעל בחרם וחילל את השבת (כי מפלת יריחו היה בשבת) וכן פגם בבריתו כדדרשו חכמינו זכרונם לברכה שבא על נערה המאורסה.

(נז) מאן דנטיר אות ברית בכל אתר דאיהו בין ברית מילה בין בשבת ויומין טבין קודשא בריך הוא נטיר ליה בגיניה בכל אתר ומכסי (מקור) עלוהי ומשנאוי. (תיקוני זוהר)

(נח) שבת כולל שתי מדות יסוד ומלכות כן ברית מילה כוללת שתיהן בסוד מילה ופריעה. (שערי אורה)

מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, רצה לומר מי שטרח ועמל לשמור את היסוד שהיא מדה ששית מכונה ערב שבת לקדשו ולטהרו הוא אוכל בשבת מרגיש העונג וחיות האלקי בשבת. ועל כן צריכין לחם משנה, דשני פעמים לחם בגימטריא יוס"ף דאי אפשר לטעום אורו של שבת כי אם על ידי שמירת הברית מדתו של יוסף, וזהו ויברך אלקים את יום השביעי, א"ת ר"ת תר"ך אותיות שמתגלה בחי' ש"י וי"ש ויקדש אותו אימתי יזכה להשיג גילוי תר"ך אורות הנזכרים לעיל הוא על ידי ויקדש אותו, על ידי שהאדם מקדש אות ברית שלו, וכן איתא במדרש ברכו באור פניו של אדם לפי שידוע שעל ידי חטא זה ניטל מאדם אור פניו וידוע ששמירת שבת תיקון לחטא זה, לכן כשמגיע שבת חוזר אליו אור פניו ולכן גם עם הארץ ירא לשקר בשבת דאימת שבת עליו לפי הטעם הנזכר לעיל ששמירתו תיקון לחטא זה רחמנא לצלן, ואחרי שניתקן אצלו מדת היסוד ממילא בא גם כן למדת האמת וזה שאימת שבת עליו אימת גם כן אותיות אמת, וזהו **אם תשיב משבת רגלך ראשי תיבות אמת**, משום שעל ידי שם גם הרגלים

יתוקנו דמרמז לחטא זה, ולכן אומרים במנחה בשבת תפארת עטה ליום המנוחה, תפארת היא מדת אמת. גם אנו אומרים ישמחו במלכותך שומרי שבת דעל ידי שמירת שבת מתקנים את ברית קודש ובאים למדריגת הצדיקים אשר עליהם כתיב שמחו צדיקים בה' והם באים לידי אמונה כמו שכתוב וצדיק באמונתו יחיה, דאיהי אמת ואיהו אמונה. ויתורץ עם זה פסוק ישעי' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, כי אחרי שצוה לנו הקדוש ברוך הוא בשמירת שבת שלא יעשה שום מלאכה, מוכח שהיה באמת ראוי לברא למזיקין גם כן גוף, אך שמכח קדושת שבת לא היה פנאי לברא להם גופים, ומי שמוציא זרע לבטלה נקרא רע, לזה אמר שומר שבת מחללו, רצה לומר ששומר שבת מלעשות בו מלאכה. וכל זה מטעם שהקדוש ברוך הוא גם כן לא עשה מלאכה, וקשה דילמא המלאכה היתה דים, וצריך לומר מזיקין יוכיחו שהיה לו לברא להם גופים ולא ברא להם מכח קדושת שבת לכך גם כן לא עשה מלאכה זו ועל כן שומר ידו מעשות כל רע, רצה לומר אם זה יתד שהיה לו בדעתו של הקדוש ברוך הוא לברא להם גוף אך מכח קדושת שבת לא ברא לכך שומר את ידו דייקא מעשות כל רע להוציא זרע לבטלה ולברוא להם גוף.

(קרבן שבת)

וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך (בראשית א' ד') סופי תיבות **ברית** רמז **לברית מילה** שנמשלה לאור, ונאמר **אור זרוע לצדיק שהאור שנגנז גנזה השם יתברך לצדיקים שומרי הברית.**

מדת היסוד הוא כללות המדות

בזוהר חדש (דף ט' ע"ב) איתא וזה

לשוננו: ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. רבי חייא פתח, (שם צג יא) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. הקדוש ברוך הוא ראה וצפה, שהעולם אינו יכול לעמד בלתי היסוד, ואיזהו היסוד שהעולם עומד עליו, הוא הצדיק, שנאמר (משלי כו ה) וצדיק יסוד

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור (בראשית א). רבי חייא פתח, (תהלים צז) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. הקדוש ברוך הוא ראה וצפה שהעולם אינו יכול לעמד בלתי היסוד, ואיזהו היסוד שהעולם עומד עליו? הוא הצדיק, שנאמר (משלי י) וצדיק יסוד עולם.

תשובה להאוחז באמה - פ"ד תעניות

אמרו חכמינו זכרונם לברכה האוחז באמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם, ותשובתו שמונים וארבע תעניות כמנין שנותיו של יעקב שהי' בן פ"ד שנה ולא ראה קרי כלל אלא ראובן היתה טיפה ראשונה שלו שנאמר ראובן בכורי אתה. וקודם שיעשה הפ"ד תעניות יטבול ויאמר פסוק **"ויקרא אלקים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרה ימים"** בדמעה. ויכוין שהש"י יטהר נפשו על דרך וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ועיין שם תשובה על כמה עבירות, וכן ברוקח וכן בכתבי האר"י ז"ל ובעל לוחות הברית ז"ל וכמה ספרים ולא כתבתי רק תשובת שכבת זרע לבטלה לפי שהוא מצוי והתשובה בכאן יותר בנקל מבשאר ספרים ובזה יזדרז

החוטא לעשותה. (ספר חרדים דף ס"ג ע"ב, מדרש תלפיות)

ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים (בראשית פרק א' פסוק כ') דא **ברית** קיימא קדישא

וכו'. (זוהר בראשית)

ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו עץ פרי עושה פרי למיננו וירא אלקים כי טוב (בראשית פרק א' פסוק י"ב) דא **ברית קודש**

וכו'. (זוהר בראשית דף ל"ג)

ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים (בראשית פרק א' פרק כ') דא אליהו דטאס כל עלמין בד' טאסין למיהוי חמץ בגזירו דקיימא קדישא, וכו' שם

י"ג. (זוהר בראשית דף י"ג)

ויברא אלקים את התנינים הגדולים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וירא אלקים

כי טוב (בראשית פרק א' פסוק כ"א)

איתא בזוהר, תרין אלין ערלה ופריעה וכו'. (זוהר בראשית דף ל"ג)

ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אתו זכר

ונקבה ברא אתם (בראשית פרק א' פסוק כ"ז)

מאן דנטר ליה להאי קיימא קדישא איהו בהיקש עמי בשותפי

עמי. (תיקוני זוהר)

מי ששומר הברית נעשה שותף להקדוש ברוך הוא

וזה לשונו בתקונים (תקון סט, דף צט:): ומאן דנטר לה, איהו בהקש בשתפו עמי בדיוקנא דילי. עלה אתמר (בראשית א, כז) "ויברא אלקים את האדם בצלמו", בגין דמאן דנטר ברית זכה למלכות, הרי איהו בהקש לי בשתפו עמי וכו'. ומאן דנטר ברית, האי איהו עד עלה, עי"ן מאן "שמע", דל"ת מן "אחד". עד כאן לשונו בקיצור. **ויצמח ה' אלקים מן האדם כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע** (בראשית פרק ב' פסוק ט') תא חזי כל מאן דנטיר ברית וכו'.

(זוהר)

ויאמר מי הגיד לך כי עירום אתה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת

(בראשית פרק ג' פסוק י')

השומר בריתו הקב"ה נטר ליה משונאיו

ומאן דנטיר אות ברית בכל אתר דאיהי, בין בברית מילה, בין בשבת וימין טבין, קודשא בריך הוא נטיר ליה בגינה בכל אתר, ומכסי עלוי משנאוי, כגוונא דמשה דאתמר ביה (תהלים צא א) בצל שד"י יתלונן, וכגוונא דאסתר דסתיר לה מאחשורוש דאיהו ערל וטמא, ושוי באתריה שנית ונ"א שדית) בדיוקנא דילה, הדא הוא דכתוב (אסתר ב יג) כל אשר תאמר וגומר, בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני, והוא שמר אותה מהמן הרשע. זהו שכתוב מצר תצרני, שהוא צר ואויב.

ומי ששומר אות הברית בכל מקום שהוא, בין בברית מילה בין בשבת וימים טובים, הקדוש ברוך הוא שומר אותו בגללה בכל מקום, ומכסה עליו משונאיו, כמו שמושה נאמר בו בצל שד"י יתלונן, וכמו שאסתר שהסתיר אותה מאחשורוש שהוא ערל וטמא, ושם במקומה שנית (שדית) בדמות שלה. זהו שכתוב כל אשר תאמר וגומר, בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני, והוא שמר אותה מהמן הרשע. זהו שכתוב מצר תצרני, שהוא צר ואויב.

כ"א, דף נ"ח ע"א

ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (בראשית פרק ב' פסוק י') ראשי תיבות **מילה**. (ועיין זוהר ויקרא קס"ו

ועיין שרביט הזהב)

ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכלו ממנו כי ביום אכלך ממנו

מות תמות (בראשית פרק ב' פסוק י"ז)

וכן ברית מילה איהו כגוונא דאגוז וכו'. (תיקוני זוהר כד.)

והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן (בראשית פרק ג' פסוק א')

הנחש הוא השטן הוא יצר הרע וכו', וכבר (עיין ספורנו, ועיין זוה"ק)

עזי פנים שבדור באים מהטומאה

כתבו קצת מחכמי הקבלה כי השערות אשר הם סביבות הערלה רומזות לכחות הטומאה אשר הם סביבות העליון הברית, וכשיוצא שכבת זרע לבטלה מתעטפים שם אותם הכחות לפי שמצאו מקום על מה יחולו. **פקח עיניך כמה הוא עונש של המוציא זרע לבטלה.** ואמרו חכמינו זכרונם לברכה כל המקשה עצמו לדעת יהי' בנידוי. **ראה להיכן דחו אותו לצד התמורות ששם הוא מקום הנדה והנידוי.** והנה זה הענין מושכל וכל החכמים האריכו בו ואין להאריך. והנה טעם האשה אשר תהי' זבה שהיא טמאה, **לפי שהדמים הטמאים הם באים מצד שמאל אשר מהזוהמא שהטיל נחש הקדמוני בחוה,** והנה כל זמן שהוורידין פתוחין כתות הטומאה משפיעין והנה אם תבא שם נשמה הנה היא מאותן הכתות והן הן עזי פנים.

(צפנת פענח. כתיבת יד דף שי"ג עמוד א', מדרש תלפיות)

ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם ויתפרו עלה תאנה

ויעשו להם חגרת (בראשית פרק ג' פסוק ז')

מילה ופריעה הם מלבושים של נפש רוח ונשמה וכו' כי החטא

גורם שנסתלק הלבוש. (חסד לאברהם)

ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט

החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים (בראשית פרק ג' פסוק כ"ד)

ר"ה בשם ר"א אמר החרב זו המילה וכו'. (מדרש בראשית פרשה כח)

אמר אדם קדמאה קמיה דקודשא בריך הוא מי מציל את בני

מחרב המתהפכת אמר לו חרבא דמילה וכו'. (תיקוני זוהר לז)

הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע

ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני (בראשית פרק ד' פסוק י"ד) סופי תיבות

מילה. (עיין זוהר בראשית ובשל"ה)

ויאמר לו ה' לכן כל הרג קין שבעתים יקם וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אתו כל מצאו (בראשית פרק ד' פסוק ט"ו)

ברית מילה תיקוני זוהר ס"ט ע' ועיין שם.

הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואליד תשוקתו ואתה תמשל בו (בראשית פרק ד' פסוק ז') דא פתחא דגופא ואיזה זה פתחא דגופא זה המילה. (זוהר פרשת בא)

ולשת גם הוא ילד בן ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם ה' (בראשית פרק ד' פסוק כ"ז) עיין בתיקוני זוהר ס"ט.

ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה' (בראשית פרק ה' פסוק כ"ט) בתרי טעמי לפי דאיתיליג מהול וכו'. מעיין שם.

ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת (בראשית פרק ה' פסוק ג') אבל עד כא לא הוליד בדמותו כצלמו רק הוליד שדין רוחין לילין מטיפות קרי שראה באותו ק"ל שנה שפירש מאשתו והן הם נגעי בני אדם. (מקובלים)

וכל יצר מחשבות רק רע כל היום (בראשית פרק ו' פסוק ה')

שהיו משחיתים דרכם והיו מוציאים זרע לבטלה, ועל כן וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו, ויאמר אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה סופי תיבות **מילה**. (ועיין מדרש רבה ותנחומא)

למה חמור החטא של מוציא זרע לבטלה יותר מכל שאר החטאים?

אמר המעתיק: בספר הזוהר משמע שאין תיקון לזרע לבטלה, אך אמנם עיין לוחות הברית התיקון שנתן, וגם דקדקו מלשון הזוהר ואלו החסידים המחמירים לומר אין תיקון לזרע לבטלה כאשר שמעתי מפיהם, הם המרבים פושעים בישראל ומרחקים לבני אדם מתחת כנפי השכינה, שכל מי שיש בו עון זה ושומע מפיהם שאין לו תקנה הולך ועושה מה שלבו חפץ באומרו וכאשר אבדתי אבדתי, ואלו הגורמים כך אינן חסידים כי אם חסרים ועונשם כבד משלהם שהדחו נפשות מהקדושה ונתנום מנחה לצד התמורות, וכשדברתי עמהם למה מכבדים לעושים כן באומרם להם שאבדה תקותם ויענו אותי ויאמרו כדי להרחיקו להבא

בתכלית הריחוק ולא יוסיף לעשות כך בראות שאין תיקון לעונו ואמרתי להם ניחא שמועילים דברים אלו לבחור שעדיין לא חטא בזה כשמוע חומרת החטא לא יבא לידי כך.

אמנם למי שכבר נכשל מה יענו, שהרי מוסיף על חטאתו פשע באומרו שכבר אבדה תקותו, על כן טוב שלא להחמיר הדבר לפני ההמון רק כשאר החטאים שיש להם תשובה, וגם כל הבא לשאול על הדבר לא יחמירו בתשובתו פן יבעט ולא יעשה כלום ובפרט בהיות הדבר בעיניו דבר קל כיון שלא עבר על אחת מהעריות הכתובות בתורה, ובהיות מקילין להם עשיית התשובה מקבל אותם באהבה רבה ובנפש חפצה ומתחיל בעשייתה, ואותה התחלה מועטת מרגילו אל המרובה דהבא לטהר מסייעין אותו, ואני קבלתי סוד גדול ומופלא על ענין של קרי מרעיש את שומעיהם אין להעלותו על הספר בדיו.

בכל פעם שלבו חומד, הולך בסתר ועובר, ואינו נותן את לבו שהקדוש-ברוך-הוא רואה הכל מה שהוא עושה בסתר

למה חמור כל כך חטא של המוציא זרע לבטלה יותר מכל החטאים. ויש לומר לפי שבכל החטאים שבעולם יש לאדם מונעים הרבה כגון לגנוב יש לו מניעה מדאגת פן יתפסהו לגנב, או פן החדר הוא סגור מאד, וכן בעריות פן לא תתרצה ותגלה קלונו בקהל, או תגלה האשה שחטא עמה ומתוך כך אדם מונע עצמו מלחטוא, ולפעמים הוא מונע עצמו אחרי שאינו תולה הכל בדעתו כי תלוי גם בדעת אחרים, אבל חטא של קרי הוא תלוי בו לבד ואין שום מונע, ובכל פעם שלבו הרע הוא חומד הולך בסתר ועובר, ואינו נותן את לבו שהקדוש-ברוך-הוא רואה בסתר, כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות ורוח זנונים ומטמא שכלו ואין יראת השם במקום ההוא.

(לוחות הברית, מדרש תלפיות)

השופך דם האדם כאלו ממעט את הדמות כי בצלם אלקים עשה את האדם

אמר המעתיק: נראה שחומרת עון זרע לבטלה ידוע שהמוח ניזון ממובחר הדם הנעשה מהמאכל, שאותו דם עולה למוחין באמצעות הלב כדי להחזיק את המוח וישפיע כח לכל האברים

כדי לקיים לאדם בבריאות ושיחיל, וממובחר הדם העולה למוח מתהוה הזרע.

אם הטוב שהקדוש-ברוך-הוא מטיב לו לעשות שמובחר הדם יעלה למוחין כדי לתת לו חיים ובריאות, באותו דבר מכעיסו לשפוך דמים בזרעו לבטלה

והנה זה המשחית זרעו שופך דמים כאחז"ל על פסוק סוחטי הילדים וכו' וכפי זה אין עון גדול כזה ולא יכולהו רעיון שאם הטוב שהקדוש-ברוך-הוא מטיב לו לעשות שמובחר הדם יעלה למוחין כדי לתת לו חיים ובריאות באותו דבר מכעיסו לשפוך דמים בזרעו לבטלה, והוא כמלך שנותן מתנה לאדם כדי שיחיל' בה כל ימיו ובאותה במתנה עצמה מבקש בבזיון של מלך ולהכעיסו, יש לזה תקומה גם זה המשחית זרעו שהיא המתנה שנתן לו דהיינו הזרע להחזיקו, ובדבר זה כועס לו להשחיתו לבטלה, דהיינו ששופך דמים, והשופך דם האדם כאלו ממעט את הדמות, כי בצלם אלקים עשה את האדם יש עון גדול כזה.

(מדרש תלפיות)

בו יבואר הטעם למה אמרו חז"ל שהמוציאים זרע לבטלה נקראים "סוחטי הילדים"? מפני שהם ממש "שוחטים ילדים", שזה נקרא שוחט בניו

ב"ראשית חכמה" כתב: הטעם הוא שהטיפה, שיצאה לבטלה, כיון שלא בא אל הנקיבה, מיד החיצוניות מזומנת ולוקחת חימום הרע ההוא, נמצא שיש ביד החיצונים כל אותן הנשמות הראויות לבוא באותן הטיפות, וכאשר נשא אשה ולא עשה תשובה כראוי, החיצוניות מזומנת שם אותן הנשמות הטהורות העשוקות בידיה ובניו מתים כשהם קטנים בתוקפא דאמהן, כמו שכתוב בסבא, ובהיותו מצטער על מיתות בניו מתכפר על שהיה חייב מיתה לשמים, שהרי גם הוא מת במקצת, ובלבד שיעשה תשובה מכאן ואילך, ועל עוון זה נאמר: "גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים", ועליו נאמר: "שוחטים ילדים", שזה שוחט בניו ממש, ולכך אינו רואה פני השכינה אלא אם יעשה תשובה כראוי, ואף על פי שנאמר: "לא ימותו בנים על אבות", כתב האלשיך הקדוש: הענין הזה המתים בקטנות הוא על מעשיו הראשונים, שעושים בגלגול האחד, והקדוש ברוך הוא יודע

אשר יבחר האיש במעשיו, ומאז שנולד לו זה הבן, זרק בו נשמה
העתידה למות בעת יעוות מעשיו, וידאג עליו ויכופר לו, באופן
שיציאת ב' כוונות אל הפועל במשפט ובצדק.

סדר נה